

Sygn. akt II C 350/15

1)W Y R O K

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

zaoczny w stosunku do pozwanej K. R.

Dnia 26 stycznia 2016 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach Ośrodek (...) w R. Wydział II Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Artur Żymelka

Protokolant: Weronika Knesz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 26 stycznia 2016 r. w R.

sprawy z powództwa R. R. (1)

przeciwko M. S., T. J. i K. R.

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

1) oddała powództwo;

2) zasądza od powoda na rzecz pozwanej T. J. kwotę 377 zł (trzysta siedemdziesiąt siedem złotych) z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt II C 350/15

UZASADNIENIE

Powód R. R. (1) po ostatecznym sprecyzowaniu pozwu wniósł o zobowiązanie pozwanych T. J., K. R. i M. S. do złożenia oświadczenia o wyrażeniu zgody na ekshumację i przeniesienie zwłok T. R. - syna powoda i pozwanej T. J. oraz brata pozostałych pozwanych – oraz złożenia na Nowym Cmentarzu w J..

W uzasadnieniu pozwu powód podał, że jego syn został pochowany wbrew jego woli na cmentarzu w Ś.. Stwierdził, że niezwłocznie po tym jak dowiedział się o śmierci syna podjął starania o pochowanie go na terenie J.. Oświadczył, że syn został pochowany w starej garderobie, w grobie ziemnym, niepodpiwniczonym. Powód stwierdził, że posiada lepsze możliwości do pochówku syna, ponieważ posiada podpiwniczony grób, w którym w przyszłości chciałby być pochowany obok syna. Podał, że chciałby sprawić synowi odpowiedni nagrobek, bowiem syn nie ma nagrobka. Oświadczył nadto, że grobem syna nikt się w przyszłości nie będzie interesował i zajmował.

Pozwana T. J. w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie na jej rzecz od powoda kosztów postępowania.

W uzasadnieniu odpowiedzi na pozew pozwana zarzuciła, że bardzo dobrze dba o grób syna, odwiedza go kilka razy w tygodniu, a w miesiącach letnich codziennie, dba o jego czystość i porządek wokół. Podniosła, że nie rozumie żądania powoda, który nigdy nie interesował się miejscem spoczynku syna, a w każdej chwili grób może odwiedzać. Zarzuciła również, że działanie powoda jest motywowane wyłącznie złośliwością i chęcią uprzykrzenia jej życia jako byłej żonie. Stwierdziła, że powód w ten sposób działał od wielu lat, wszczynając wiele postępowań sądowych (np. w sprawie władzy rodzicielskiej), które kończyły się dla niego niekorzystnie.

Pozwana M. S. pozostawiła rozstrzygnięcie do uznania Sądu, a pozwana K. R. nie stawiała się na termin rozprawy, a wcześniej nie złożyła odpowiedzi na pozew.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powód R. R. (1) był mężem pozwanej T. J..

Z ich związku małżeńskiego na świat przyszło troje dzieci: K. R., M. S. oraz T. R. urodzony (...)

Małżeństwo R. R. (1) i T. J. zostało rozwiązane przez rozwód w 2006 r. Władza rodzicielska nad małoletnimi dziećmi stron została powierzona T. J.. Po rozwodzie pozwana zawarła nowy związek małżeński z A. J.. Pomiędzy byłymi małżonkami istniał bardzo duży konflikt, w tym na tle władzy rodzicielskiej nad synem i kontaktów powoda z synem. Wszczynane były liczne postępowania sądowe. Kontakty powoda z synem zostały uregulowane sędownie. Toczyła się nawet sprawa karna dotycząca zarzutu naruszenia czynności narządów ciała powoda w czasie realizowania kontaktów z synem, w której to sprawie postępowanie karne wobec T. J. i A. J. zostało warunkowo umorzono. Postępowanie z wniosku powoda o egzekucję kontaktów z synem zostało zakończone oddaleniem wniosku powoda.

W dniu 7 sierpnia 2014 r. T. R. popełnił samobójstwo. Prokuratura Rejonowa w Rybniku wszczęła śledztwo w sprawie zaistniałego w bliżej nieokreślonym dniu, nie później niż 7 sierpnia 2014 r. w Ś. doprowadzenia T. R. do targnięcia się na własne życie, tj. o czyn z art. 151 k.k. Na podstawie protokołu oględzin i otwarcia zwłok, jak również zeznań świadków wykluczono udział osób trzecich w tym zdarzeniu. Postanowieniem z dnia 28 sierpnia 2014 r. umorzono śledztwo w tej sprawie.

T. R. był uczniem III klasy technikum w J.. Nie otrzymał promocji do IV klasy, w sierpniu miał podejść do dwóch egzaminów komisyjnych. Był osobą skrytą i zamkniętą. Dużo czasu spędzał przed komputerem, matka obawiała się, że jest uzależniony od Internetu. Krótco przed śmiercią pozwana chcąc, aby syn zaczął uczyć się do egzaminów zabroniła mu korzystania z komputera. T. R. mieszkował wraz z matką, ojczymem oraz przyrodnim bratem w Ś.. U ojca ostatni raz był w 2010 r. Po tym jak osiągnął pełnoletniość nie utrzymywał kontaktu z ojcem. Nie było między nimi związku emocjonalnego. To matka musiała przypominać mu o urodzinach ojca, o dniu ojca, nakłaniać go, aby zadzwonił lub wysłał sms-a do powoda. Powód ostatni raz z synem rozmawiał ok. 2,5 roku przed jego śmiercią.

T. R. został pochowany na cmentarzu w Ś.. Powód uczestniczył w pogrzebie syna, chociaż się spóźnił. W pogrzebie oprócz rodziny uczestniczyli również nauczyciele, koleżanki i koledzy T. R. ze szkół w Ś. i J., do których uczęszczał. T. R. został pochowany w garniturze, który został zakupiony w 2011 r. z okazji ślubu jego siostry. Wyboru miejsca pochówku dokonała pozwana T. J.. T. R. został pochowany w nowym grobie. Jest to grób głębinowy. Przewidywane jest tam pochowanie jeszcze jednej osoby. W dniu 14 sierpnia 2014 r. pozwana zamówiła również nagrobek granitowy, za który w dniu 17 listopada 2015 r. zapłaciła 6.396 zł. Grób T. odwiedzany jest przez matkę i jej męża oraz siostrę M. S.. T. J. chodzi na grób syna codziennie. Na tym samym cmentarzu są także pochowani jej rodzice. Dba o czystość nagrobka i porządek wokół niego. Pozwana K. R. kiedy przyjeżdża w odwiedziny do matki to również odwiedza grób brata. Ostatnio była tam w czasie Świąt Bożego Narodzenia. Powód ma możliwość swobodnego odwiedzania grobu syna.

W piśmie z dnia 22 września 2014 r. powód zwrócił się do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w R. o wydanie zezwolenie na ekshumację zwłok syna. Decyzją z dnia 28 października 2014 r. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w R. odmówił powodowi wydania zezwolenia na ekshumację zwłok syna z uwagi na sprzeciw matki zmarłego T. J. oraz siostry zmarłego M. S..

Przedstawiony stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie postanowienia z 14 października 2008 r. Sądu Rejonowego w Rybniku, wydanego w sprawie o sygn. akt IV Nsm 730/08 k.62, postanowienia Sądu Rejonowego w Rybniku z 10 marca 2011 r., wydanego w sprawie o sygn. akt IV RCo 90/10 k. 69-71, postanowienia Sądu Rejonowego w Rybniku z 17 marca 2009 r., wydanego w sprawie o sygn. akt IV Nsm 1741/08 k.72, wyroku Sądu Rejonowego w Rybniku z 30 września 2010 r., wydanego w sprawie o sygn. akt IX K 211/10 k.63-68, odpisu skróconego aktu zgonu T. R. k. 3,

postanowienia o umorzeniu śledztwa, notatki urzędowej, zgody wydanej pozwanej T. J. na pochowanie zwłok T. R. znajdującej się w aktach Prokuratury Rejonowej w Rybniku o sygn. 1 Ds. 1600/14, decyzji Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w R. z dnia 28 października 2014 r. k. 4, pism k. 19 i 20, zdjęć grobu T. R. k. 33, faktury VAT k. 74, oświadczenia wykonawcy nagrobka k. 75, zeznań na rozprawie w dniu 26 stycznia 2016 r. świadka A. J. oraz przesłuchania pozwanych T. J. i M. S. oraz częściowo przesłuchania powoda.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz.U. z 2015 r. poz. 2126) ekshumacja zwłok może być dokonana na umotywowaną prośbę osób uprawnionych do pochowania zwłok za zezwoleniem właściwego inspektora sanitarnego. Osobami uprawnionymi do pochowania zwłok w świetle art. 10 ust. 1 w/w ustawy są członkowie najbliższej pozostałej rodziny osoby zmarłej, a mianowicie: małżonek, krewni zstępni, krewni wstępni, krewni boczni do 4. stopnia pokrewieństwa, powinowaci w linii prostej do 1. stopnia.

W przypadku zgodnego wniosku osób uprawnionych sprawa jest rozpoznawana jako sprawa administracyjna, natomiast w sytuacji wystąpienia pomiędzy nimi sporu otwiera się droga sądowa do rozstrzygnięcia o braku zgody na ekshumację przez pryzmat przepisów o ochronie dóbr osobistych. Przewidziane w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz.U. Nr 11 poz. 62 z późn. zm.) prawo do pochowania przysługujące najbliższej rodzinie osoby zmarłej jest bowiem prawem podmiotowym i osobistym. Zakres tego prawa nie wyczerpuje się z chwilą pochowania, lecz obejmuje również możliwość żądania na drodze sądowej ekshumacji w celu pochowania zwłok w innym stosownym miejscu (por. np.: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 1965 r., I CR 464/64, OSNCP 10/1965/171). Osoba uprawniona do żądania ekshumacji w przypadku wykazania w świetle okoliczności konkretnej sprawy zasadności żądania ekshumacji może więc domagać się na drodze postępowania cywilnego zobowiązania innej osoby uprawnionej, a sprzeciwiającej się ekshumacji, do złożenia oświadczenia woli wyrażającego na to zgodę na podstawie art. 23 i 24 k.c. w zw. z art. 64 k.c. w zw. z art. 1047 § 1 k.p.c. (por. np.: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 1966 r., wydany w sprawie o sygn. akt I CR 346/65). W przypadku uwzględnienia powództwa wyrok zastępuje taką zgodę.

Powszechnie uznawanym w orzecznictwie sądowym i w doktrynie - mimo, że niewymienionym w art. 23 k.c., który zawiera otwarty katalog dóbr osobistych - dobrem osobistym jest kult pamięci po zmarłej osobie bliskiej. Jest to samoistne dobro osobiste osób bliskich zmarłego, obejmujące prawo do pochowania zwłok, ich przeniesienia lub ekshumacji, wybudowania nagrobka i ustalenia na nim napisu, odwiedzania i pielęgnacji grobu, odbywania ceremonii religijnych. Kult pamięci zmarłego polega na przysługujących człowiekowi uprawnieniach wypływających ze sfery uczuć odnoszących się do osoby zmarłej, okazywania szacunku dla wspomnień i pamięci o niej, urządzenia pogrzebu oraz nagrobka i decydowania o jego wystroju, załatwiania spraw z zarządem cmentarza, ochronie przed naruszeniami, składania wieńców, palenia zniczy, decydowania lub współdecydowania o przeznaczeniu wolnych miejsc w grobie murowanym dla pochowania dalszych zmarłych itp. Kult pamięci osoby zmarłej poza uprawnieniem do sposobu i miejsca pochowania zwłok jest realizowany także później przez opiekę nad miejscem szczególnym, jakim jest grób, stanowiący materialny i postrzegalny wyraz pamięci o zmarłym. Grób to nie tylko miejsce pochówku, ale także miejsce spoczynku, a dla osób wierzących miejsce oczekiwania, modlitwy, zadumy i kontemplacji, tworzący warunki do szczególnego rodzaju relacji emocjonalnej bliskich ze zmarłym (por. wyrok Sądu Najwyższego z 20 września 2007 r., sygn. akt II CSK 237/07, LEX nr 435453). Przedmiotem ochrony prawnej jest prawo do sprawowania kultu osoby zmarłej, natomiast przesłanką tej ochrony jest naruszenie dobra osobistego podmiotu tego prawa. Jak wyżej wskazano zakres prawa do pochowania nie wyczerpuje się z chwilą pochówku zwłok określonej osoby, lecz obejmuje również możliwość żądania ekshumacji w celu pochowania zwłok w innym stosownym miejscu. Prawo osobiste do zmiany miejsca spoczynka zwłok jest jednakże prawem wspólnym wszystkich żyjących członków najbliższej rodziny zmarłego. Z istoty tej wspólności wynika, że do zmiany miejsca pochówku wymagana jest zgoda wszystkich uprawnionych (wyrok Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 1966 r., sygn. akt II CR 106/66). Wyraźnie podkreślić również należy, że – jak zgodnie podkreśla się w orzecznictwie sądowym - żądanie takie wysunięte w razie sporu między

pozostałymi bliskimi zmarłych, może być uwzględnione jedynie wówczas, gdy szczególne względy ochrony dóbr osobistych za tym przemawiają. W kolizji zasady niezakłócenia miejsca spoczynku zmarłych z brakiem zgody w rodzinie, co do miejsca pochowania zmarłych, wskazana zasada dominuje wyraźnie (por. np: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 1998 r., sygn. akt I CKN 729/97).

Tymczasem w rozpoznawanej sprawie powód nie udowodnił, aby zachodziły okoliczności uzasadniające zobowiązanie pozwanych do wyrażenia zgody na przeniesienie ciała T. R. z cmentarza w Ś. na cmentarz w J.. T. R. po rozwodzie rodziców zamieszkał wraz z matką – pozwaną T. J. w Ś. i stale tam zamieszkiwał. Tam uczęszczał do szkoły, po ukończeniu której rozpoczął i kontynuował naukę w niedalekim J.. Powód od kilku lat przed śmierci syna nie utrzymywał z nim żadnych kontaktów. Również syn nie zabiegał o te kontakty pomimo tego, że był już osobą pełnoletnią. Nigdy nie wyraził woli, że chciałby zostać pochowany w innym miejscu niż to, w którym koncentrowało się jego centrum życiowe. W tej sytuacji zachowania pozwanej, która zdecydowała o pochowaniu syna w Ś. nie można uznać za działanie bezprawne. Nie ma dowodów na to, aby samobójcza śmierć syna była wynikiem obiektywnie nagannego zachowania pozwanej wobec syna. Niezgodne z prawdą były twierdzenia powoda, że pozwana T. J. nie interesuje się grobem syna, że nie ma on nagrobka. Tym twierdzeniom powoda w sposób jednoznaczny przeczą nie tylko zeznania pozwanych, ale również złożone dokumenty, w tym zdjęcia. Z przekonywujących zeznań pozwanych, znajdujących potwierdzenie w złożonych dokumentach i zdjęciach, wynika że pozwana bardzo często odwiedza grób syna, który pochowany jest zresztą na cmentarzu gdzie pochowani są również jego dziadkowie – rodzice pozwanej. Grób ten może być również odwiedzany przez znajomych T. R., którzy brali udział w jego pogrzebie. Istotne w sprawie jest również to, że nie istnieją żadne obiektywne przeszkody, które nie tylko uniemożliwiałyby, ale nawet utrudniały powodowi możliwość odwiedzania grobu syna i w ten sposób realizowania jego prawa w zakresie kultywowania pamięci o zmarłym synu. Sama tylko odległość na cmentarz nie jest wystarczającą przesłanką, która uzasadniałaby uwzględnienie powództwa. Zresztą wskazać można, że odległość ta nie jest, aż tak znaczna, a łatwość dojazdu wynika m.in. z faktu przebiegającej przez Ś. autostrady. Również przedstawiane przez powoda zarzuty co do rzekomego pochowania syna w starej garderobie były niezgodne z prawdą. Twierdzenia i zeznania powoda w zakresie, w jakim były sprzeczne z wyżej ustalonym stanem faktycznym były wyrazem jego subiektywnych uczuć nie znajdujących potwierdzenia z obiektywnego punktu widzenia. O braku obiektywizmu powoda świadczy m.in. to, że kiedy okazało się, że wbrew jego twierdzeniom syn ma postawiony nagrobek, o który pozwana na bieżąco dba, to powód zarzucił, że miejsce pochówku syna jest „bardzo brzydkie, typowo cmentarne, a grobowiec jest babski”. Ponadto twierdził, że pozwana utrudnia mu możliwość odwiedzania grobu syna, po czym przyznał, że za każdym razem kiedy był na cmentarzu w Ś. mógł swobodnie odwiedzić ten grób i nigdy pozwana nie czyniła mu w tym przeszkód. Nie można również przyjąć, że sama chęć pochowania powoda z synem, z którym – jak wyżej wskazano – sam zaprzestał utrzymywania kontaktów jest wystarczającą podstawą do uwzględnienia jego żądania.

Reasumując stwierdzić należy, że zobowiązanie do wyrażenia zgody na ekshumację może być uwzględnione jedynie wówczas, gdy szczególne względy ochrony dóbr osobistych za tym przemawiają. Tymczasem z wyżej wskazanych przyczyn, w tym mając na uwadze dominację zasady niezakłócenia miejsca spoczynku, stwierdzić należało, że w rozpoznawanej sprawie powód nie udowodnił, aby zachodziły tak ważne okoliczności, które uzasadniałyby uwzględnienie żądania powoda, a w konsekwencji tego powództwo wniesione w niniejszej sprawie należało oddalić.

Wobec oddalenia powództwa powód jest stroną przegrywającą proces w rozumieniu art. 98 § 1 k.p.c., w związku z czym Sąd na podstawie art. 98 § 1, 3 i 4 k.p.c. w zw. § 11 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U.2013.461 z późn. zm.) w zw. z § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U.2015.1804) zasądził od powoda na rzecz pozwanej T. J. kwotę 377 zł z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, na którą złożyła się kwota 360 zł wynagrodzenia profesjonalnego pełnomocnika reprezentującego pozwaną oraz kwota 17 zł zwrotu opłaty skarbowej od udzielonego pełnomocnictwa procesowego.

Z uwagi na to, że pozwana K. R. nie złożyła odpowiedzi na pozew i nie stawiła się na rozprawę, a w sprawie nie zachodziło współuczestnictwo jednolite, wydany w stosunku do niej wyrok jest wyrokiem zaocznym.

ZARZĄDZENIE

- 1) odnotować;
- 2) odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć:
  - powodowi z pouczeniem o apelacji,
  - pełn. pozwanej – adw. R. R. (2);
- 3) akta przedłożyć z wpływem lub za miesiąc.

R., 9 stycznia 2016 r.